

Lessons of the Belgrade School of International Relations through the Life and Legacy of Henry Kissinger

Miloš VUKELIĆ¹

Živojinović, Dragan. 2026. *Kisindžer: pouke za podanike i vladare*. Belgrade: Arhipelag and University of Belgrade, Faculty of Political Science, p. 516. ISBN: 978-86-523-0467-7

The discipline of international relations has chronically suffered in recent decades from intellectually irrelevant undertakings, for at least two reasons. First, we live in an era of academic excessive publication, frequently aided by artificial intelligence tools, in which structural incentives exist to obscure what is written. The sole motive behind much scholarly production is the pursuit of academic points and titles, without any intention of producing a measurable social contribution. The quantity and speed with which conclusions are reached lead to a devaluation of argumentation, of which even the authors themselves are often aware, anticipating that hardly anyone will read their work, and being grateful for it. Second, theoretical segregation and pedantry lead to a situation in which one “cannot see the wood for the trees”, even in cases where authors aspire to demonstrate their relevance beyond the confines of the “ivory tower”. Although preoccupation with conceptual nuance may occasionally yield genuine intellectual breakthroughs, not every concept merits such a degree of scholarly attention. Consequently, engagement with socially insignificant ideas can lead, and in reality does lead, to the atrophy of entire disciplines’ subject matter.²

¹ Research Fellow, University of Belgrade – Faculty of Political Sciences, Belgrade, Serbia. E-mail: milos.vukelic@fpm.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0014-4122>.

² At one point, influential scholars observed that international relations risked becoming a “failed intellectual project” should it entirely neglect holistic approaches (Buzan and Little

It is therefore both a pleasure and a rarity when readers encounter a work that is at once authentically theoretical, biographical, and pedagogical in its intent. *Kissinger: Lessons for subjects and rulers*, authored by Dragan Živojinović (2026), stands in sharp contrast to the prevailing character and shortcomings of the discipline, and of social sciences more broadly. Published by *Arhipelag* and the University of Belgrade – Faculty of Political Science, the book accomplishes a genuinely demanding task: through the biography of a single statesman, it distills a concise paradigm of international relations capable of illuminating the dynamics of contemporary great-power competition. The book is driven by the author's genuine desire to reach the widest possible audience of those interested in the interpretation of international politics, as well as those concerned with understanding the political more generally. On top of this, the author conveys his conclusions in an accessible and engaging style, behind which lies an extraordinarily complex and long-developed system of thought. Regardless of how quickly or slowly the book was actually written, it is marked by slow thinking, in the most positive sense of deliberateness and gradualness, concealing the author's evident desire to distill observations that had been accumulating for decades.

The manuscript, spanning 516 pages, is organized around the idea of seasons, with clear markers indicating the events that enabled the transition from one stage to another. Henry Kissinger's longevity allowed these seasons (spring, summer, autumn, and winter) to span an extraordinarily long time, given that the once highest-ranking yet throughout his life controversial American diplomat, died at the age of 101. In the first part, *Spring*, Živojinović follows Kissinger from his birth in Fürth, Germany, through his exile in the United States, his return to his native country following the Normandy landings, his subsequent studies at Harvard, his doctorate, and the building of a global network of contacts through his direction of the International Seminar, a summer school at the most prestigious American institution of higher education. Among these contacts, we learn, were the former Yugoslav diplomat Živorad Kovačević, as well as Franjo Tuđman, the first president of Croatia. *Spring* is the period in which Kissinger achieves prominence within American political circles and gains his patron, former U.S. Vice President Nelson Rockefeller. The subtitles of the *Spring* section clearly

2001). Subsequently, it was argued that the discipline was approaching its end due to its inability to offer "multidimensional analysis of complex phenomena" (Dunne, Hansen, and Wight 2013). Finally, concerns were raised that international relations would be left altogether without a "big idea", perpetually borrowing theoretical foundations from other social sciences (Rosenberg 2016).

reveal the author's intention to show us how (not) to do certain things: thus we learn, for instance, how (not) to be a good professor or international relations theorist, how (not) to keep one's own vanity in check, but also how to discover a talent for people and to fathom the human soul. In short, Živojinović instructs us in how to become a socially engaged actor without losing oneself. The author conveys these lessons through his analysis of the life of one of the foremost strategists of the twentieth century, but with an evident and abundant dose of self-reflection, without which it is impossible to interpret the lives of others.

Summer constitutes by far the most expansive section of the volume, as it is devoted to the period of Henry Kissinger's tenure in power. First as National Security Advisor and subsequently as Secretary of State under Richard Nixon and Gerald Ford, Kissinger occupied positions from which he exercised extraordinary influence. It is here that the reader comes to appreciate how profoundly Kissinger's influence within both administrations exceeded the formal boundaries of his institutional positions, and how, from an unconventional vantage point, he managed to become simultaneously a global diplomatic superstar, a pop culture icon and one of the most widely reviled figures of the contemporary era. His diplomatic achievements, among them the first détente between the United States and the Soviet Union, the opening of relations with China, and the successful management of the Washington–Moscow–Beijing triangle, are weighed against the concealment of carpet-bombing campaigns in Cambodia, the bombardment of Laos, and complicity in atrocities in Cyprus, Angola, Bangladesh, Chile, and Argentina. Živojinović renders a nuanced verdict: Kissinger's pursuit of great-power rapprochement may well have contributed to the prevention of a wider global conflict, yet the management of great-power relations inevitably entailed a degree of indifference toward smaller states. It is from this indifference that both the moral ambiguity of Kissinger's legacy and the global criticism his name continues to attract most directly derive. Here too, Živojinović seizes the pedagogical opportunity to instruct the reader in the nature of grand strategy, which Kissinger himself conceived as a combination of science and art, as well as in the craft of negotiation and the conceptual origins of diplomatic instruments still in use today, among them the practice of shuttle diplomacy. Drawing further on Kissinger's example, the author addresses the question of how to select capable individuals, and how not to cultivate relations with the academic world, and how, at times, to manage them, and how to endure, and on occasion to direct, those who hold ultimate decision-making authority. The volume also devotes a dedicated subsection to the question of the relative significance (or

insignificance) of relations between the United States and Yugoslavia during the Kissinger era.

Autumn and *Winter* together constitute a synthesis of Kissinger's life following the conclusion of his formal public duties. Here again we learn that Kissinger was the "original" political consultant, who left this world an extremely wealthy man. We also learn that his informal power remained unusually great throughout, whether through the continued access to his former associates, such as Brent Scowcroft, later National Security Advisor under George H. W. Bush, or through direct contacts with and advice given to presidents, most visibly to George W. Bush. Here too, Živojinović once again discusses the world order through Kissinger's perspective, emphasizing the role of legitimacy and great-power relations as the two primary institutions of international society, in the language of the English School of international relations, without which Kissinger's "realistic idealism" would be unthinkable. Here we also find passages on Henry's preoccupation with technology: at one time with the consequences of nuclear technologies, and toward the end of his life with the consequences of the growing role of artificial intelligence in all spheres of life. Alongside advice on "how to live to be a hundred", we are also given a condensed list of "Kissinger's commandments" and recommendations for further reading.

One occasionally encounters a claim that a given work "has everything", however that "everything" may be defined from various perspectives. If we can imagine that "everything" as an unattainable ideal, then Živojinović, with this work, at least from the perspective of attentive students of politics, approaches the ideal as few others have. *Kissinger: Lessons for Subjects and Rulers* is simultaneously a biography of a statesman who left a profound mark on the politics of the latter half of the twentieth century, a revival of the concept of grand strategy through the example of such a figure's conduct, a definition of the key concepts and dimensions of power in international relations, and, most importantly, a condensed book of lessons for students of international relations, as well as for those who (certainly mistakenly) believe they understand (the ultimately unfathomable) international relations and politics. The book is full of life and erudition, and, in Gramscian terms, combines an occasional pessimism of the intellect with a great optimism of the will. The author's messages are not tedious academic theorizing, but lessons on how one ought to learn, research, live, and practice politics, and on how to build the character that is a precondition for being a great statesman or any public actor. At the same time, the book is a testament to the persona and work of Dragan Živojinović himself, far more than to Kissinger's. And it is a testament familiar to more than twenty-five generations of students at the Faculty of Political Science, University of

Belgrade. Like the book itself, Živojinović is marked by a formidable, at times pessimistic, intellect, but also by an enormous optimism of the will and an inexhaustible wealth of inspiration and knowledge for all those who have even briefly encountered that institution. One might say that this book finally formalizes one further fact: Dragan Živojinović is not merely a part of the academic study of international relations in Serbia, rather, to a great extent, international relations in Serbia *is* Dragan Živojinović.

Поуке београдске школе међународних односа кроз живот и наслеђе Хенрија Кисинџера

Милош ВУКЕЛИЋ¹

Живојиновић, Драган. 2026. *Кисинџер: поуке за поданике и владаре*. Београд: Архипелаг и Универзитет у Београду – Факултет политичких наука, стр. 516. ISBN: 978-86-523-0467-7

Дисциплина међународних односа последњих деценија хронично пати од ирелевантних интелектуалних подухвата и то из најмање два разлога. Прво, живимо у ери академске „скрибоманије“, неретко потпомогнуте алатима вештачке интелигенције, у којој постоје структурни подстицаји да се написано заташка. Једини мотив стварања најчешће буде јурњава за научним бодовима и титулама, без намере креирања мерљивог друштвеног доприноса. Квантитет и брзина доношења закључака доводи до појефтињења аргументација, чега углавном бивају свесни и аутори који унапред знају да њихова дела готово нико неће читати – и на томе су захвални. Друго, теоријска сегрегација и ситничавост воде стању где се „не види шума од дрвета“, чак ни у случајевима када аутори имају амбиције да своју релевантност изведу изван оквира „куле од слоноваче“. Колико год оптерећеност концептуалним нијансама може довести и до умних пробоја, није сваки концепт вредан толике пажње истраживача. Зато, бављење друштвено небитним идејама може довести – и у стварности доводи – до предметне атрофије читавих дисциплина.²

¹ Научни сарадник, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука, Београд, Србија. Е-пошта: milos.vukelic@fpn.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0014-4122>.

² У једном тренутку, утицајни аутори констатовали су да би међународни односи могли представљати „пропали интелектуални пројекат“ уколико у потпуности запоставе холистичке приступе (Buzan and Little 2001). Потом је изнета тврдња да се дисциплина приближава свом крају због немогућности да понуди „вишедимензионалну анализу комплексних феномена“ (Dunne, Hansen, and Wight 2013). Коначно, појавила се сумња да ће међународни односи у потпуности остати без „велике идеје“, те да ће их непрестано позајмљивати од других друштвених наука (Rosenberg 2016).

Стога је истовремено и задовољство и реткост када се читаоци сусретну са делом које је по својој намери истовремено аутентично теоријско, биографско и педагошко. *Кисинџер: поуке за поданике и владаре*, аутора Драгана Живојиновића (Živojinović 2026), представља изразит контраст преовлађујућем карактеру и недостацима дисциплине међународних односа, али и друштвених наука у ширем смислу. У издању Архипелага и Факултета политичких наука Универзитета у Београду, ова књига остварује заиста захтеван подухват: кроз биографију једног државника она издваја сажету парадигму међународних односа способну да осветли динамику савременог надметања великих сила. Књигу покреће искрена жеља аутора да допре до што шире публике заинтересоване за тумачење међународне политике, као и до оних који настоје да разумеју политичко уопште. Поврх тога, аутор своје закључке износи приступачним и занимљивим стилем, иза којег стоји изузетно сложен и дуго обликован мисаони систем. Без обзира на то колико је брзо или споро књига заправо настајала, она носи обележје спорог мишљења, у најпозитивнијем смислу промишљености и поступности, скривајући очигледну ауторову тежњу да уобличи и сажме увиде који су се таложили током више деценија.

Рукопис је у својих 516 страница организован кроз идеју годишњих доба, уз јасне назнаке о догађајима који су омогућили прелазак из једног стања у друго. Дуговечност Хенрија Кисинџера (Henry Kissinger) омогућила је и да та годишња доба – пролеће, лето, јесен и зима – трају изванредно дуго, будући да је некадашњи највише рангирани, али и читав век контроверзни амерички дипломата, преминуо у 101. години. У првој целини, односно *Пролећу*, Живојиновић прати Кисинџера од његовог рођења у Фирту, у Немачкој, преко избеглиштва у САД, повратка у родну земљу након искрцавања у Нормандији, потом студирања на Харварду, те каснијег докторирања и изградње глобалне мреже контаката вођењем Међународног семинара, летње школе на најпрестижнијој америчкој високошколској институцији. Међу овим контактима, сазнаћемо, били су и некадашњи југословенски дипломата, Живорад Ковачевић, али и први председник отцепљене Хрватске, Фрањо Туђман. Пролеће је период када Кисинџер постаје славан у политичким круговима САД, али и када придобија свог мецену, некадашњег потпредседника САД, Нелсона Рокфелера (Nelson Rockefeller). Поднаслови *Пролећа* показују јасну намеру аутора да нам укаже на начин и пут како (не) учинити нешто: па тако сазнајемо како нпр. (не) бити добар професор или теоретичар међународних односа, како (не) обуздати сопствену сујету, али и како открити талент за људе и спознати људске душе. Укратко, Живојиновић нас

упућује како постати друштвено ангажовани делатник, а не изгубити себе. Упутства и поруке промишљене су кроз анализу живота једног од већих стратега 20. века, али уз очигледну и обилну дозу саморефлексије, без које је и немогуће тумачити туђе животе.

Лето представља далеко најобимнији део књиге, будући да је посвећено периоду у којем се Хенри Кисинџер налазио на власти. Најпре као саветник за националну безбедност, а потом као државни секретар у администрацијама Ричарда Никсона (Richard Nixon) и Џералда Форда (Gerald Ford), Кисинџер је обављао функције које су му омогућавале да остварује изванредан утицај. Управо овде читалац долази до разумевања колико је Кисинџеров утицај у обе администрације превазилазио формалне границе његових институционалних функција и како је, из једне неконвенционалне позиције, успео да истовремено постане глобална дипломатска суперзвезда, икона популарне културе и једна од најшире омражених личности савременог доба. Његова дипломатска достигнућа, међу којима се издвајају прво раздобље детанта између Сједињених Америчких Држава и Совјетског Савеза, отварање односа са Кином и успешно управљање троуглом Вашингтон–Москва–Пекинг, одмеравају се наспрам прикривања кампања тепих-бомбардовања у Камбоџи, бомбардовања Лаоса и саучесништва у злочинима почињеним на Кипру, у Анголи, Бангладешу, Чилеу и Аргентини. Живојиновић доноси нијансиран суд: Кисинџерово настојање да постигне приближавање великих сила могло је допринети спречавању ширег глобалног сукоба, али је управљање односима међу великим силама неизбежно подразумевало изванредан степен равнодушности према мањим државама. Управо из те равнодушности најнепосредније произлазе и морална амбивалентност Кисинџеровог наслеђа и глобалне критике које његово име наставља да изазива. И овде Живојиновић користи педагошку прилику да читаоца подучи природи велике стратегије, коју је сам Кисинџер схватао као спој науке и уметности, као и вештини преговарања и концептуалним изворима дипломатских инструмената који су и данас у употреби, међу којима се налази и пракса шатл дипломатије. Ослањајући се даље на Кисинџеров пример, аутор се бави питањем како одабрати способне појединце, како (не) неговати, а понекад и управљати, односима са академским светом, те како опстати уз оне који поседују крајњу моћ одлучивања, а повремено их и усмеравати. Књига такође посвећује засебан одељак питању релативног значаја (или безначајности) односа између Сједињених Америчких Држава и Југославије током Кисинџерове ере.

Јесен и Зима сажимају Кисинџеров живот након формалних државних функција. Овде опет сазнајемо да је Хенри „оригинални“ политички консултант, који је овај свет и напустио као изузетно богат човек. Сазнајемо и да је његова неформална моћ све време била неубичајено велика, што кроз доступност му његових некадашњих сарадника, а каснијих нпр. саветника за националну безбедност у администрацији Буша Старијег (George H. W. Bush), Брента Скоукрофта (Brent Scowcroft), што кроз директне контакте и савете председницима, које је Кисинџер издашно давао, а највидљивије Бушу Млађем (George W. Bush). Живојиновић и овде још једном расправља о светском поретку кроз Кисинџерову перспективу, наглашавајући улогу легитимитета и односа великих сила као две, језиком Енглеске школе међународних односа, примарне институције међународног друштва без којих је Кисинџеров „реалистични идеализам“ незамислив. Овде наилазимо и на записе о Хенријевој преокупацији технологијама: некада бавећи се последицама нуклеарних технологија, а пред крај живота бавећи се последицама све веће улоге вештачке интелигенције у свим сферама живота. Поред савета „како доживети стоту“, добијамо и сажету листу „Кисинџерових заповести“ и препоруке за даља читања.

Повремено можемо наићи на констатацију како неко дело „има све“, како год то „све“ из различитих визура може бити дефинисано. Ако можемо то „све“ да замислимо као недостижан идеал, Живојиновић овим делом, макар из перспективе пажљивих студената политике, прилази том идеалу као ретко ко. *Кисинџер: поуке за поданике и владаре*, истовремено је и биографија државника који је оставио велики траг на политику друге половине 20. века, и оживљавање концепта велике стратегије кроз пример деловања једног таквог карактера, и дефинисање кључних концепата и димензија моћи у међународним односима, и најважније, сажета књига поуке студентима међународних односа, али и онима који (засигурно погрешно) верују да (недокучиве) међународне односе и политику познају. Књига је пуна живота, ерудиције, и грамшијевски речено, повременог песимизма интелекта, али великог оптимизма воље. Поруке аутора нису сувопарно академско разглабање, већ поуке како би требало учити, истраживати, живети и упражњавати политику, али и градити карактер, што је предуслов великог државника или било ког јавног делатника. Књига је, уједно, исказ lika и дела Драгана Живојиновића, много више него Кисинџера. И то исказ с којим је упознато преко 25 генерација студената Факултета политичких наука Универзитета у Београду. Као и књигу, Живојиновића обележава грандиозни, повремено песимистични интелект, али огроман оптимизам воље и непресушна ризница инспирације и знања

свима онима који су се макар и накратко „окрзнули“ о ту институцију. Могло би се рећи да ова књига коначно и формализује још једну ствар: Драган Живојиновић није само део академског изучавања међународних односа у Србији, већ су међународни односи у Србији у великој мери Драган Живојиновић.

Bibliography / Библиографија

- Buzan, Barry, and Richard Little. 2001. "Why International Relations Has Failed as an Intellectual Project and What To Do About It". *Millennium: Journal of international Studies* 30 (2): 19–39.
- Dunne, Tim, Lene Hansen, and Chris Wight. 2013. "The End of International Relations Theory". *European Journal of International Relations* 19 (3): 405–425.
- Rosenberg, Justin. 2016. "International Relations in the Prison of Political Science". *International Relations* 30 (2): 127–53.
- Živojinović, Dragan. 2026. *Kisindžer: pouke za podanike i vladare*. Beograd: Arhipelag i Fakultet političkih nauka, Univerziteta u Beogradu.